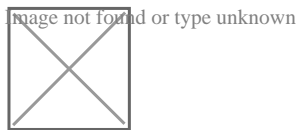

Ομιλία Οικ. Πατριάρχη κατά την Β' Διεθνή Διάσκεψη των Αθηνών για τον Θρησκευτικό και Πολιτιστικό Πλουραλισμό και την ειρηνική συνύπαρξη στη Μέση Ανατολή (Παναγιώτατος Οικουμενικός Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως και Νέας Ρώμης κ.κ. Βαρθολομαίος)

[/ Πεμπτούσια](#)

Μακαριώτατοι,
Ἐξοχώτατε κ. Ὑπουργέ Ἐξωτερικῶν τῆς Ἑλλάδος,
Σοφολογιώτατοι,
Ἱερώτατοι,
Ἐξοχώτατοι,
Κυρίαί καί κύριοι,

«Καρδία ἐλεήμων ἐστὶ καὶ οὐκ ἐλεῖ καρδίας ὑπὲρ πάσης τῆς κτίσεως,
ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῶν ὀρνέων, καὶ τῶν ζῴων καὶ τῶν δαιμόνων, καὶ ὑπὲρ
παντὸς κτίσματος.»

Ἐπικαλούμεθα εἰσαγωγικῶς αὐτούς τούς λόγους ἐνός τέκνου τῆς ἀρχαίας Συρίας,
τοῦ Ὁσίου Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, ἐπειδὴ πράγματι μόνον μία ἐλεήμων καρδία, ὑπό
ἀληθοῦς συμπαθείας φλεγόμενη, δύναται νὰ αἰσθανθῆ μέρος τῆς ἐν Συρία καὶ τῇ
εὐρυτέρᾳ περιοχῇ διαδραματιζομένης τραγωδίας.

Ὑπό τοιούτων συναισθημάτων διακατεχόμενοι, εὕρισκόμεθα καὶ πάλιν ἐνταῦθα εἰς
κοινήν διαβούλευσιν τῆς Β' Διασκέψεως τῶν Ἀθηνῶν, χάρις εἰς τὰς ἀγαθῶν
προθέσεων πρωτοβουλίας τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ἐξοχωτάτου Ὑπουργοῦ τῆς
Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, Καθηγητοῦ κυρίου Νικολάου Κοτζιά. Ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν
αὕτη νοεῖται ὡς «διακονία τῆς καταλλαγῆς» (Β' Κορινθ. 5, 18). Εἶναι ἀναμφιβόλως
κοινὴ ἢ ἐπιθυμία δημιουργικῆς συμβολῆς εἰς τὴν προσπάθειαν προαγωγῆς τοῦ
διαλόγου διὰ τὰ διαθρησκειακά καὶ διαπολιτισμικά ζητήματα, ἢ διευθέτησις τῶν
ὁποίων ἀποτελεῖ προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἀποκατάστασιν εἰρηνικῆς συνυπάρξεως εἰς

τήν δεινῶς δοκιμαζομένην Μέσην Ἀνατολήν, καθώς καί εἰς ἄλλας περιοχάς τοῦ ἔμπεριστάτου συγχρόνου κόσμου μας.

Εὐρισκόμενοι εἰς τό κλεινόν ἄστυ τῶν Ἀθηνῶν, σκόπιμον καί λυσιτελές διά τήν Διάσκεψίν μας κρίνομεν μίαν σύντομον ἐπαναγωγήν εἰς τάς πηγάς, ἵνα, ἔστω καί ὡς ἐκ περισσοῦ, ὑπομνήσωμεν γνωστάς τινας θεμελιώδεις ἀρχάς καί ἀξίας, αἵτινες πρωτογενῶς ἐκαλλιεργήθησαν εἰς τήν χώραν, καί κυρίως εἰς τήν πόλιν ταύτην, καί ἐχαρίσθησαν εὐεργετικῶς εἰς ὀλόκληρον τήν ἀνθρωπότητα.

Εἰς τήν σκέψιν πολλῶν ἐξ ὑμῶν πρῶτος ἔρχεται πιθανῶς ὁ ὅρος ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, μάλιστα καθώς ἐξύμνησαν αὐτήν προσφάτως ἐνταῦθα ἐπιφανεῖς ἡγέται μεγάλων χωρῶν. Καί, ἀσφαλῶς, οὐδείς ἐξ ἡμῶν ἀμφιβάλλει ὅτι ὁ ὅρος αὐτός ἀνήκει εἰς τόν πυρῆνα τῶν διαβουλεύσεων μας, δεδομένου ὅτι ὅπου ἐλλείπει ἢ παραβιάζεται ἡ δημοκρατία, θριαμβεῦει καταστροφικῶς ἡ τυραννία.

Κεντρικήν ἔννοιαν τῆς Συνάξεώς μας ἀποτελεῖ ὁ ὅρος ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ. Εἰς τόν ἑλληνικόν χῶρον, καί κυρίως εἰς τήν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐπραγματώθησαν τό πρῶτον καί εἰς ἀνώτατον βαθμόν αἱ τρεῖς θεμελιώδεις πολιτισμικά κατηγορίαι καί ἀξίαι τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως:

Τό Ἀληθές, διά τῆς φιλοσοφίας καί τῶν ἐπιστημῶν.

Τό Ἀγαθόν, διά τῆς Ἠθικῆς καί τοῦ Δικαίου, καί

Τό Κάλλος, τό Ὠραῖον, διά τῆς Τέχνης.

Τρεῖς ἀξίαι δηλονότι, αἵτινες ἐπειγόντως χρειάζονται προστασίαν, ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Μέσην Ἀνατολήν, ἀλλὰ παγκοσμίως

Ἡ παροῦσα Διάσκεψις, ὅμως, καλεῖ ἡμᾶς εἰς ΔΙΑΛΟΓΟΝ περὶ τοῦ τί δεῖ γενέσθαι εἰς τόπλασιον τῶν ἀρμοδιοτήτων καὶ δυνατοτήτων ἑνὸς ἑκάστου ἐξ ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἀπὸ κοινοῦ, πρὸς ἀντιμετώπισιν ὀξέων προβλημάτων, ἡ ὀξύτης καὶ τόκατεπεῖγον τῶν ὀποίων ὀδηγεῖ τὴν Ἑλληνικὴν Πολιτείαν εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς παρούσης ἀξιεπαίνου πρωτοβουλίας.

Ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἀποστρέφονται ἢ διακόπτουν τὸν διάλογον, τὰ περαιτέρω ἀναλαμβάνουν ὡς γνωστὸν, αἱ μονολιθικαὶ ἰδεολογίαι, τὰ ὀλοκληρωτικὰ καθεστῶτα, ἡ στυγνὴ δημαγωγία καὶ τέλος τὰ ὄπλα, δηλαδή ἡ καταστροφή καὶ ὀ θανατος. Διὰ τοῦτο προτεῖνομεν καὶ ἑν προκειμένῳ τὸν διάλογον τῆς ἀληθείας ἑν ἀγάπῃ, ὀ ὀποῖος ἱκανώνει τούς μετέχοντας νὰ ἀναλαμβάνουν ἀπὸ κοινοῦ ἀναγκαίας πρωτοβουλίας καὶ εὐθύνας. Ὅ εἰλικρινῆς διάλογος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ἀλλάζη τὸν ροῦν τῆς ἱστορίας.

* * *

Θεωροῦμεν ὡς ἑκ τούτου ἀναγκαίαν τὴν διεύρυνσιν, ἀναβάθμισιν καὶ συστηματοποίησιν τῶν ἐπὶ διαφόρων ἐπιπέδων ἐπιχειρουμένων διαθρησκευτικῶν διαλόγων, λαμβάνοντες ὑπόψιν τὰς ἀστοχίας τοῦ παρελθόντος καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ παρόντος καὶ τοῦ ἀνθρωπίνως ὀρατοῦ μέλλοντος, μάλιστα καθὼς ἡ καθ’

ήμεραν ἐπιδεινουμενή ταραχή, παγκοσμίως, προκαλεῖ εἰς τούς λαούς τῆς γῆς αἰσθήματα ἀνασφαλείας, κατάθλιψιν, καθημερινήν ὑποψίαν περί κυοφορίας νέων δυσαρέστων καί ἀπειλητικῶν ἐκπλήξεων.

Οἱ διαθρησκειακοί διάλογοι ὀφείλουν καί δύνανται νά ἀποκτήσουν νόημα καί ἀποτελεσματικότητα, μόνον ἐάν τούς ἐκ τῶν πιστῶν ἀνθρώπων ἀνησυχοῦντας, ἀπαλλάξωμεν τοῦ φόβου, ὅτι διά τῶν διαλόγων αὐτῶν ἐπιδιώκεται δῆθεν πανθρησκειακός συγκρητισμός, καί ἐάν ταυτοχρόνως ἀναδειξωμεν πειστικῶς τήν ἀξίαν καί ἀναγκαιότητα τοῦ ἀμοιβαίου σεβασμοῦ, τῆς συγχωρήσεως, τῆς ἀγάπης καί τῆς ἀλληλεγγύης, διά τήν κοινωνικήν συνοχήν, τήν εἰρήνην, τήν ἀπόδοσιν τῆς δικαιοσύνης, τήν ἀποθάρρυνσιν φονταμενταλιστικῶν φανατισμῶν, τήν ἀποδοχήν τῆς ἑτερότητας εἰς τήν ταχέως παγκοσμιοποιημένην κοινωνίαν, ὅπου ἀναπόφευκτος εἶναι πλέον ἡ συμβίωσις ὁμοεθνῶν καί ἄλλοεθνῶν, ὁμοθρήσκων καί ἑτεροθρήσκων, ὁμοδόξων καί ἑτεροδόξων, πιστῶν καί ἀπίστων.

Ἄς συνεργασθῶμεν διά τήν ἀποτροπήν ἐμφυλίων σπαραγμῶν, καταστροφῆς προαιωνίων θρησκευτικῶν καί πολιτισμικῶν ἀγαθῶν, ἐκριζώσεως ὀλοκλήρων λαῶν ἀπό τάς πατρογονικάς ἐστίας αὐτῶν, διά τήν ἀποφυγήν θανατηφόρων θαλασσίων μετακινήσεων καί πλείστων ἄλλων δεινῶν. Ἐξ ὧν, ὡς πλέον ἀποτρόπαιον ἔγκλημα θεωροῦμεν καί καταδικάζομεν τήν πολύμορφον κακοποίησιν, ἐκμετάλλευσιν καί θανάτωσιν ἀνεξιχνιάστου ἀριθμοῦ παιδίων εἰς τόν εὐρύτερον χῶρον τῆς Μεσογείου, ἀλλά καί ἀνά τήν ὑφήλιον.

Προσφιλεῖς συνδαιτυμόνες τοῦ πνευματικοῦ τούτου συμποσίου,

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, εἰς τήν ὁμιλίαν του ἐπί τοῦ παρά τούς πόδας τῆς Ἀκροπόλεως Ἀρείου Πάγου, ἐκήρυξεν ὅτι ὁ Θεός «ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων» (Πράξ. ιζ', 26). Ἄφοῦ, λοιπόν, ἐξ ἑνὸς αἵματος εἴμεθα πάντες,

Πρῶτον: Κάθε ἀνθρωποκτονία εἶναι πρᾶξις ἀδελφοκτόνος, κάθε πόλεμος εἶναι ἐμφύλιος σπαραγμός. Τελούμενα δέ ἀμφοτέρωθεν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, ἀποτελοῦν ἐσχάτην βλασφημίαν.

Δεύτερον: Ἄφοῦ πάντες εἴμεθα ὅμαιμοι ἀδελφοί, ὁ πάσης φύσεως ρατσισμός καί ἀδικαιολόγητος εἶναι καί κατακριτέος. Ἡ καθ' ἡμᾶς Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, καί παλαιότερον, ἐν ἔτει 1872, κατεδίκασε τόν φυλετισμόν, κατά δέ τόν Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους 2016, ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἡ συνελθοῦσα ἐν Κρήτη, ἀνεφέρθη, μεταξύ ἄλλων, εἰς τήν συμβολήν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν «εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης καί τῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν λαῶν, καί ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καί λοιπῶν διακρίσεων». Ἡ Σύνοδος αὕτη ἀνέδειξε τήν ἀξίαν τοῦ ἀνθρωπίνου

προσώπου και υπεγράμμισεν ὅτι «εἶναι ἀπαραίτητον νά ἀναπτυχθῆ πρός ὅλας τάς κατευθύνσεις ἢ διαχριστιανική συνεργασία διά τήν προστασίαν τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, αὐτονοήτως δέ καί τοῦ ἀγαθοῦ τῆς εἰρήνης, οὕτως ὥστε αἱ εἰρηνευτικάί προσπάθειαι ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν Χριστιανῶν νά ἀποκτοῦν μεγαλύτερον βάρος καί δύναμιν».

Κατά τήν Α' Διάσκεψιν τῶν Ἀθηνῶν τοῦ 2015, διήκουσα ἦτο ἡ εὐχή νά συμβάλλωμεν ὅλοι εἰς τήν ἐκτόνωσιν τῆς ἐντάσεως καί τῆς βίας. Πῶς; «Ἀπό τήν σκοπιά του ὁ καθένας». Οὐδόλως ἀμφιβάλλοντες ὅτι τοῦτο πράττομεν ὄντως, θά εἴχομεν μίαν ἀμφιβολίαν διά τήν ἐπάρκειαν καί ἀποτελεσματικότητα αὐτοῦ τοῦ τρόπου. Τό μέγεθος τοῦ προβλήματος ἐλαχιστοποιεῖ, ἀκριβέστερον ἐκμηδενίζει πολλάκις, τήν δυναμικήν τοῦ «ἀπό τήν σκοπιά του ὁ καθένας». Ἀκριβῶς διά τοῦτο, εἴχομεν ἀπευθύνει τότε πρός τούς θρησκευτικούς ἡγέτας καί ἐπαναλαμβάνομεν καί σήμερον μετ' ἐπιτάσεως, τήν πρότασιν νά δημιουργήσωμεν σταθερόν διάυλον ἐπικοινωνίας διά μίαν ὄντως ἀποτελεσματικήν συμβολήν εἰς τήν πρόληψιν καί ἀντιμετώπισιν βιαίων πράξεων, ὑπό δῆθεν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καί προσταγμάτων ὑπαγορευομένων. Τοιοῦτος θεσμός θά ἡδύνατο ἐπίσης νά ἀναπτύξῃ ἐποικοδομητικήν συνεργασίαν μέ τό ἐνταῦθα «Κέντρο για τον Θρησκευτικό Πλουραλισμό στη Μέση Ανατολή» καί ἄλλους Ὄργανισμούς.

Ὁ διάυλος τόν ὁποῖον προτείνομεν καθίσταται ἔτι μᾶλλον ἀναγκαῖος καί ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εὐρισκόμεθα ἐνώπιον δυσχερεστάτου προβλήματος, διφυοῦς. Ἀκόμη δηλαδή καί ἄν, ὡς εὐχόμεθα, ἐπιτευχθῆ συντόμως ἱκανοποιητική ἀντιμετώπισις τρεχόντων προβλημάτων, ὅπως π.χ. τό μεταναστευτικόν, καί συμφωνηθῆ ἡ πολυπόθητος εἰρήνη, τά ἐναπομένοντα προβλήματα θά ἀπαιτήσουν ὄχι μόνον χρόνον καί μόχθον πολύν, ἀλλά καί κοινήν εὐθύνην, συνέργειαν καί συνεργασίαν. Διότι ἡ τραγική δοκιμασία τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καί τῆς Μέσης Ἀνατολῆς ἔχει ἐπιφέρει ἤδη καί συνεχίζει, ὡς γνωστόν, νά προκαλῆ μεγάλων διαστάσεων καταστροφάς, τόσον εἰς τό διανθρώπινον ὅσον καί εἰς τό φυσικόν, τό πολιτισμικόν, ἀλλά καί τό θρησκευτικόν περιβάλλον. Καί θά χρειασθῆ ἀκριβῶς τότε ἡ εἰς μέγιστον βαθμόν ἐνεργοποίησις τῆς διαθρησκειακῆς συνεργασίας, προπαντός διά τήν διαχείρισιν παρατεινομένων θρησκευτικῶν κρίσεων, διά τήν θεραπείαν τῶν ψυχικῶν τραυμάτων τῶν λαῶν, τά ὁποῖα συνεχίζει νά προκαλῆ ἡ ἀντιπαράθεσις, ἀλλά καί διά τήν καλλιέργειαν τοῦ ἀναγκαίου εὐκράτου κλίματος διά τήν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρηνικῆς καί δημιουργικῆς συνυπάρξεως Θρησκειῶν, Λαῶν καί Πολιτισμῶν.

Ἐπιτρέψατε, τέλος, νά γνωρίσωμεν εἰς τήν παροῦσαν ὑψηλοῦ ἐπιπέδου Διάσκεψιν ὅτι ἐν συσκέψει πρό τινων ἐτῶν εἰς τήν ἔδραν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετά τῶν Μακαριωτάτων Προκαθημένων τῶν πρεσβυγενῶν Ὁρθοδόξων

Πατριαρχείων, προσφιλῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν Θεοδώρου Ἀλεξανδρείας, Θεοφίλου Ἱεροσολύμων, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς παλαιφάτου Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου Χρυσοστόμου καί τοῦ Ἀντιπροσώπου τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Ἀπαμείας κ. Ἰσαάκ, ἐκρίναμεν χρήσιμον καί δῆ καί ἀναγκαῖον, ἐν λεπτομερές σχέδιον ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗΣ ΧΑΡΤΑΣ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ, εἰς τό ὁποῖον προβλέπεται πολυετής καί πολυδιάστατος συνεργασία τῶν τριῶν μονοθεϊστικῶν παραδόσεων πρός, ἀφ' ἑνός, ἀπό κοινοῦ ἀντιμετώπισιν οἰκολογικῶν προβλημάτων τῆς Μεσογείου καί τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς καί, ἀφ' ἑτέρου, προαγωγήν τῆς εἰρηνικῆς συμβιώσεως τῶν τέκνων τοῦ Ἀβραάμ. Εὐελπιστοῦμεν ὅτι θετικά ἐξελίξεις εἰς τήν περιοχὴν, συντόμως θά ἐπιτρέψουν τήν διεκκλησιαστικήν καί διαθρησκειακὴν ἐξέτασιν καί ἐφαρμογὴν τῆς ἐν λόγῳ ΧΑΡΤΑΣ.

Προσβλέποντες εἰς ἐποικοδομητικὰς διαβουλεύσεις καί πορίσματα τῆς παρουσίας Διασκέψεως, εὐχόμεθα νά μή χρονίσῃ ἡ ἐπάνοδος τῆς εἰρήνης εἰς τήν δεινῶς δοκιμαζομένην Ἀνατολικὴν Μεσόγειον καί τήν Μέσην Ἀνατολήν.

Εὐχαριστοῦμεν διὰ τήν προσοχήν σας!